ETELÄ-KARJALAN hyvinvointialue

Kannanotto

9.1.2023

Kirjoita tekstiä napsauttamalla tai napauttamalla tätä.

## Palkkatukiuudistus ja vammaisten työllistämisen tukeminen

Hallituksen tavoite on saavuttaa 75 prosentin työllisyysaste. Tavoitteen saavuttaminen edellyttää, että myös osatyökykyisillä on mahdollisuus tehdä työtä ja rakentaa yhteiskuntaa kykyjensä mukaan. Työkykyohjelma on osa hallituksen työllisyystoimien kokonaisuutta.

Etelä-Karjalan hyvinvointialueen vammaispalvelut tuo tässä kannanotossa esiin epäkohtia liittyen työelämä- ja tasa-arvovaliokunnan käsittelyssä olevaan palkkatukiuudistukseen. Lakiesityksessä on joitakin kohtia, jotka asettavat merkittäviä haasteita ja jopa esteitä vammaisten - erityisesti kehitysvammaisten, henkilöiden työllistymiselle ja eivät näin tue hallituksen työkykyohjelman tavoitteita.

Vammaisten ja osatyökykyisten työllistymisen edistämiseksi on tehty paljon työtä ja erilaisia toimenpiteitä viime vuosina niin Etelä-Karjalassa kuin valtakunnallisestikin. Tämä on ollut merkityksellistä ja johtanut aitoihin edistysaskeleisiin. Haluamme tässä kohtaa korostaa, että tarkastelemme asiaa nimenomaan vammaisten näkökulmasta ja heidän etujensa valvojina.

1. **Työnantajaa koskevat palkkatuen myöntämisedellytykset ja sen haasteet**

   Ensimmäinen lain muutosesityksemme kohdistuu seuraavaan lakiesityksen kohtaan; "***Lisäksi työnantajaa koskeviin palkkatuen myöntämisedellytyksiin lisättäisiin säännös siitä, ettei palkkatukea voitaisi myöntää samalle työnantajalle uudestaan saman työntekijän palkkakustannuksiin, jos viimeisen samalla työnantajalla tehdyn palkkatukijakson päättymisestä on kulunut alle kolme vuotta.*** *Nykyisestä poiketen palkkatuki voitaisiin kuitenkin myöntää samasta henkilöstä välittömästi uudelleen toiselle työnantajalle palkkatukijakson kestosta*

*riippumatta, mikäli palkkatuen myöntämisen edellytykset täyttyvät. Edellä mainittu ei koskisi vamman tai sairauden perusteella myönnettyä palkkatukea, eikä oppisopimuskoulutukseen myönnettävää palkkatukea, eikä 60 vuotta täyttäneestä pitkäaikaistyöttömästä myönnettävää palkkatukea siltä osin kuin näille tukijaksoille voitaisiin myöntää jatko samalle työnantajalle tietyin edellytyksin.*

Käsittääksemme tämä lakikohta tarkoittaisi toteutuessaan sitä, että vammaisten työllistyminen eri syistä määräaikaisiin työsuhteisiin samalle työantajalle hankaloituisi merkittävästi. Esimerkkejä kyseisistä tilanteista ovat mm. kesätyöt ja kausiluonteiset työt. Lisäksi on monia muita perusteltuja syitä miksi työantaja ei voi tehdä pitkää työsopimusta, vaan työllistää määräaikaisesti.

Etelä-Karjalan sosiaali- ja terveyspiirissä pilotoitiin työkykyohjelmaan kuuluneessa Työtä- hankkeessa vuosina 2020–2022 alihankintamallia. Mallissa kehitysvammaisia henkilöitä työllistettiin Eksotelle. Tavoitteena oli muuttaa sosiaalihuollon työtoimintaan perustuvaa toimintaa työsuhteiseksi. Alihankintatöitä tehtiin ryhmissä ja ryhmien tukena oli Eksoten työvalmentaja. Ryhmät tekivät erilaisia kiinteistöhuollon ja pienremontoinnin tehtäviä, siivoustöitä sekä ulkotöitä. Nämä työt ovat olleet osin kausiluontoisia ja työllistäminen on perustunut tilaustöiden määrään. On siis ollut tilanteita, joissa työsuhde on ollut katkolla, koska työtä ei ole ollut tarjolla. Kuitenkin, kun tilauksia ja töitä on jälleen tarjolla, on tarkoitus työllistää osin samoja henkilöitä uuteen työsuhteeseen. Tämä ei olisi mahdollista tämän esityksen läpi mennessä, koska palkkatuki on tärkeässä roolissa, kun työllistetään heikoimmassa työmarkkinatilanteessa olevia henkilöitä, joilla on pysyvästi alentunut työkyky. Alihankintamalli on kehitetty juuri tämän kaltaisille henkilöille, jotka ilman ryhmän ja työvalmentajan tukea eivät voisi työllistyä. Malli on saanut varsin paljon kiitosta ja näkyvyyttä valtakunnallisesti. Sen on myös todettu olevan juridisesti tarkastelun kestävä. Työllistämismallia on tarkoitus jatkaa Etelä-Karjalan hyvinvointialueella.

**Ehdotus lakiesityksen muuttamisesta**

Kyseessä oleva lakiesityksen kohta asettaa vammaiset henkilöt, joilla vamma tai rajoite on pysyvä ja palkkatuki työllistymisen edellytys, entistä eriarvoisempaan ja haastavampaan asemaan työmarkkinoilla. Olisi tärkeää, että esitykseen lisätään poikkeus, jotta pysyvän vamman tai rajoitteen vuoksi palkkatukea voitaisiin myöntää myös työsuhteeseen samalle työnantajalle saman työntekijän palkkakustannuksiin vaikkei työsuhde jatku keskeytyksettä. Tämä on linjassa nykytyöelämän tarpeiden sekä ennen kaikkea vammaisten työllistämisen edistämisen näkökulmasta.

## 2. Työnantajia koskevat palkkatuen edellytykset irtisanomisten yhteydessä

Toinen lakiesityksen kohta, jota esitetään muutettavaksi, on: ”*Työnantajia koskevia palkkatuen myöntämisen edellytyksiä muutettaisiin siten, että palkkatuen myöntäminen elinkeinotoimintaa harjoittavalle työnantajalle ei enää edellyttäisi tuotannollisista tai taloudellisista syistä 12 edeltävän kuukauden aikana irtisanotun työntekijän takaisinottamista. Sen sijaan palkkatuen myöntämisen edellytyksenä olisi, että työnantajan palveluksessa olevien työntekijöiden määrä palkkatuen hakemista edeltävien 12 kuukauden aikana ei ole vähentynyt tuotannollisista tai taloudellisista syistä tapahtuneen irtisanomisen johdosta. Edellytys koskisi myös muita kuin elinkeinotoimintaa harjoittavia työnantajia, mutta ei kuntia tai hyvinvointialueita silloin, kun niiden ei katsottaisi harjoittavan taloudellista toimintaa.”*

Kyseessä oleva lakiesityksen kohta hankaloittaa vammaisten työllistymistä tilanteessa, jossa vammainen henkilö on jo ollut työsuhteessa tietylle työnantajalle ja työnantaja haluaisi jatkaa henkilön työllistämistä. Työnantaja kuitenkin edellyttää palkkatukea palkkaamiseen ja se on perusteltua henkilön pysyvän vamman (esim. kehitysvamman) vuoksi. Palkkatukea voi saada enintään 24 kk kerrallaan, joten sille on kahden vuoden välein haettava jatkoa. Jos kyseinen työantaja on joutunut tuotannollisista tai taloudellisista syistä irtisanomaan työntekijän/työntekijöitä, ei palkkatukea myönnetä. Tämä on selkeä epäkohta, kun kyseessä ei ole uusi rekrytointi vaan jo voimassa olleen sopimuksen jatkaminen.

On erilaisia muita kuin elinkeinotoimintaa harjoittavia työnantajia, jotka työllistävät vammaisia henkilöitä. Esimerkiksi Eksote, nykyinen Etelä-Karjalan hyvinvointialue on julkishallinnollinen organisaatio, joka on työllistänyt lukuisia vammaisia henkilöitä määräaikaisiin työsuhteisiin. Henkilöt ovat työllistyneet mm. vertaisohjaukseen, ruokahuollon- ja puhtaanapidon avustaviin tehtäviin sekä alihankintamalliin. Aiemmin tämä kyseessä oleva lainkohta on koskenut ainoastaan elinkeinotoiminnan harjoittajia. On ollut esimerkillistä, että Etelä-Karjalan sosiaali- ja terveyspiiri on työllistänyt osatyökykyisiä vammaisia henkilöitä. Tämänkaltaisessa isossa organisaatiossa on kuitenkin varsin mahdollista, että irtisanomisia voi tulla -tässä taloustilanteessa. Näin tapahtuessa, tulisi lain mahdollistaa, että palkkatuella työllistettyjen vammaisten henkilöiden palkkaamiseen voitaisiin edelleen saada palkkatukea. Tässä uusimmassa esityksessä tämä on huomioitu ja rajattu hyvinvointialue edellytyksen ulkopuolelle, silloin kun sen ei katsota harjoittavan taloudellista toimintaa. Alihankintamallissa palveluja myydään yksityisille ja yrityksille, tällä toiminnalla ei kuitenkaan tavoitella taloudellista voittoa, joten toivon mukaan lakikohta ei koske tämän kaltaista vammaisten työllistämistoimintaa.

**Ehdotus lakiesityksen muuttamisesta**

Palkkatuen myöntämisessä tulisi tehdä poikkeus palkkatuen jatkohakemusta käsiteltäessä, jos palkkatukea haetaan pysyvän vamman perusteella jo aiemmin voimassa olleeseen työsuhteeseen. Tämä tulisi vähintään ottaa huomioon myös julkishallinnolliselle organisaatiolle palkkatukea myönnettäessä, mikäli ehto irtisanomisista laajenisi koskemaan myös sitä.

## 3. Palkkatukea useammalle työnantajalle samanaikaisesti

Nykyisellään palkkatukea saa ainoastaan yksi työnantaja tietyn henkilön palkkaamiseen. Samaan aikaan kuitenkin useat työt perustuvat pieniin viikkotuntimääriin. Vammaisten työllistämisen kannalta olisi merkityksellistä, jos saman työntekijän palkkaamiseen voisi saada useampi työnantaja samanaikaisesti palkkatukea. Tämä mahdollistaisi suurempia työtuntimääriä vammaisille henkilöille. Tämä tukisi työnantajien tarpeita ja parantaisi

vammaisten henkilöiden työllistymisen mahdollisuuksia ja taloudellista kannattavuutta samalla vähentäen sosiaalihuollon tarvetta.

## Lopuksi

Palkkatukiuudistuksen tavoitteena on parantaa osatyökykyisten työllistymisen mahdollisuuksia. Vammaiset ovat marginaaliryhmä, jotka tulee huomioida laissa. He ovat ryhmä, jotka edellyttävät poikkeuksia, jotta heidän työllistymisensä ja työssä pysymisensä voidaan turvata. Lakiesitys ei nykymuodossa ota riittävästi huomioon vammaisten henkilöiden erityisiä tarpeita työllistymisessä. Palkkatuki on työllistymisessä merkityksellisessä roolissa, ja se tulee saada aidosti tukemaan vammaisten henkilöiden työllistymisen tarpeita.

Riitta Hakoma, vammaispalvelujen johtaja,

Etelä-Karjalan hyvinvointialue

9.1.2023 Lappeenranta

Tämä asiakirja on allekirjoitettu digitaalisesti, allekirjoituksen voi tarkistaa Etelä-Karjalan hyvinvointialueen kirjaamosta.

## Valmistelijat

Anne Ikäheimonen, palvelupäällikkö, Vammaispalvelut, Etelä-Karjalan hyvinvointialue p. 0400 534 711

Hanna Lange, toimintayksikön esimies, Vammaispalvelut, Etelä-Karjalan hyvinvointialue p. 040 6511 841